

توصیه‌های سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی برای اصلاحات ساختاری کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (منا)

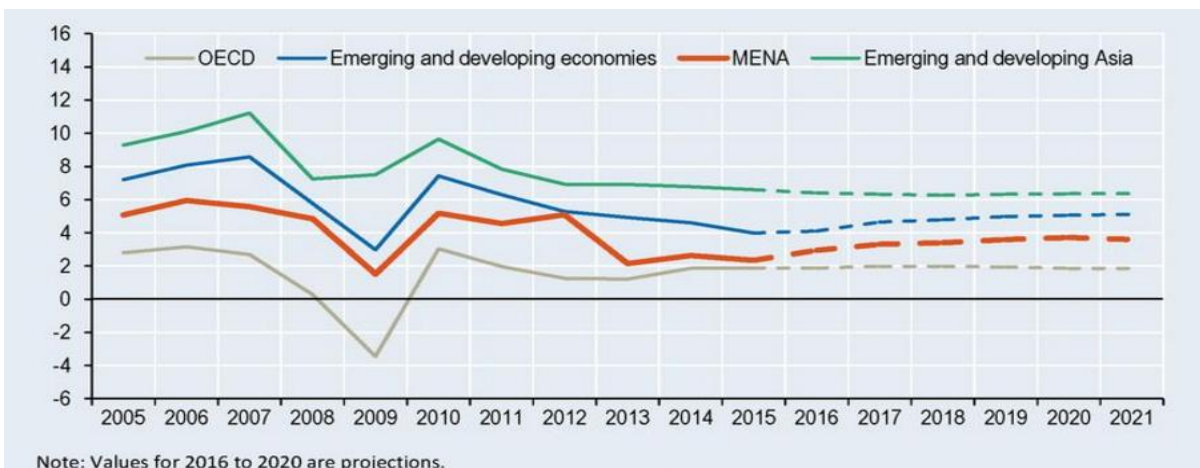
در تاریخ ۴ اکتبر ۲۰۱۶، در نشست وزرای OECD-MENA، سازمان توسعه همکاری‌های اقتصادی OECD به مرور وضعیت کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا پرداخته و توصیه‌هایی را برای اصلاحات اقتصادی این کشورها ارائه کرده است که در ادامه به مهم‌ترین نکات آن اشاره می‌شود.

بنابر سخنان دبیر کل سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی، کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا در زمینه اصلاحات به پیشرفت‌هایی برای افزایش درجه باز بودن اقتصاد، تنوع بخشی و اداره بخش عمومی دست یافته‌اند، اما تنش‌های سیاسی سال ۲۰۱۱ نشان داد که این تلاش‌ها برای همه کشورها کامیابی در پی نداشته است. در واقع، نابرابری و چشم انداز شغلی ضعیف در مناطق محروم به عنوان عوامل اصلی نگرانی‌های اجتماعی باقی مانده‌اند. تنها با تلاشی هماهنگ برای اصلاحات به منظور ایجاد اقتصاد باز و فراگیر و بهبود اداره بخش عمومی می‌توان به ثبات، کامیابی و خلق فرصت‌ها به خصوص برای جوانان دست یافت.

کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا نیازمند اصلاحات ساختاری و اقتصادی بیشتری به منظور رونق تجارت و سرمایه‌گذاری، بازیابی اعتماد عمومی و ایجاد شغل برای جمعیت جوان منطقه هستند.

منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا از موقعیت جغرافیایی ویژه، جمعیت جوان و تحصیل کرده و مزایای رقابتی در بخشهای خاصی نظیر انرژی‌های تجدیدپذیر برخوردار است، اما رشد اقتصادی این منطقه از کشورهای در حال توسعه و نوظهور عقب مانده است. رشد اقتصادی منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا در سال ۲۰۱۵، معادل ۲٫۳ درصد و رشد کشورهای در حال توسعه و نوظهور به طور متوسط ۴ درصد بوده است (نمودار ۱)

نمودار ۱- رشد واقعی تولید ناخالص داخلی (درصد)

معاونت بررسی های اقتصادی

جریان ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی در سال های اخیر به طور معناداری در کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا کاهش یافته و همبستگی میان رشد GDP واقعی و سرمایه گذاری از سایر مناطق جهان ضعیف تر شده است.

سرمایه گذاری مستقیم خارجی در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، به دلیل موانع قانونی و اداری که مانع اصلی سرمایه گذاران خارجی محسوب می شود، طی سال های ۲۰۰۸-۲۰۱۴ حدود ۵۰ درصد کاهش یافته تا اینکه به کمتر از یک درصد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۱۵ رسیده است. ناامنی و بی ثباتی منطقه ای در سرمایه گذاری مستقیم خارجی و همچنین گردشگری تاثیر دارد. حجم تجارت درون منطقه ای نیز در بین کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا اندک است، به گونه ای که تنها ۱۰ درصد تجارت منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، بین کشورهای منطقه صورت می گیرد.

نمودار ۲- جریان ورودی سرمایه گذاری خارجی، سهم از GDP (درصد)

منبع: آمارهای آنکتاد و محاسبات سازمان توسعه همکاری های اقتصادی

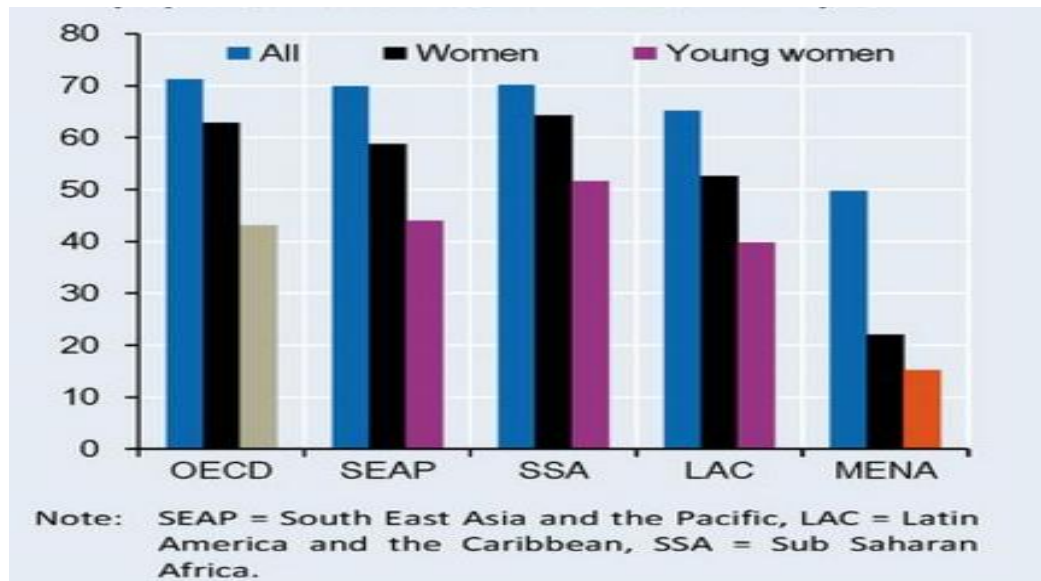
به منظور رفع این مسائل، دسترسی عمیق تر به بازار از طریق موافقت نامه های سرمایه گذاری و تجاری، کاهش موانع قانونی و اداری و بهبود حمایت از سرمایه گذار ضروری است. علاوه بر این، بهبود کیفیت زیرساخت لجستیک و حمل و نقل منطقه به منظور افزایش تبادلات و ارتباطات ضروری به نظر می رسد. اجرای برنامه جدید چهار ساله EU-OECD برای ترویج سرمایه گذاری در دریای مدیترانه- که توسط مجمع OECD-MENA راه اندازی شد- برای حمایت از اصلاحات سرمایه گذاری، نوسازی سیاست های سرمایه گذاری و ایجاد موسسات جذب سرمایه گذار کارساز خواهد بود.

بیکاری جوانان در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا در سال ۲۰۱۵ به ۲۹ درصد افزایش یافت (بالا تر از تمام مناطق در جهان). بیکاری در مناطق روستایی دور افتاده شدید است؛ حتی فارغ التحصیل دانشگاهی برای یافتن شغل به علت عدم تطابق بین تقاضا و عرضه مهارت ها با چالش مواجه می شوند.

معاونت بررسی های اقتصادی

در اقتصادهای خاورمیانه و شمال آفریقا، زنان علی رغم پیشرفت های تحصیلی شان، به کارگرفته نمی شوند. در سال ۲۰۱۴، تنها ۲۱ درصد از زنان به کارگماشته شدند و یا در جست و جوی شغلی در ازای پرداخت دستمزد بودند. که این مقدار کمتر از متوسط OECD (۵۴ درصد) و بسیار پایین تر از نرخ مشارکت نیروی کار مرد در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (۷۴ درصد) است (نمودار ۳).

نمودار ۳- مشارکت نیروی کار (سهیم از جمعیت فعال) در منطقه منا، ۲۰۱۵ و آخرین سال موجود- درصد

منبع: سازمان توسعه همکاری های اقتصادی بر اساس آمارهای سازمان جهانی کار

مقررات کار منعطف تر به همراه برنامه هایی برای شناسایی نیازهای خاص گروه های آسیب پذیر ضرورت دارد. توسعه و افزایش کیفیت آموزش های فنی و حرفه ای نیز می تواند به بهبود فرصت های شغلی کمک نماید و عدم تطابق مهارت ها را نشان دهد.

کسب و کارهای خصوصی برای بازیابی اقتصاد ضروری خواهند بود، اما بخش خصوصی در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا تنها ۴۰ درصد تولید ناخالص داخلی را در برمی گیرد؛ در حالی که سهم این بخش در کشورهای عضو OECD به طور متوسط ۵۹ درصد است. در لیبی سهم بخش خصوصی در GDP تنها ۵ درصد است.

به طور کلی، سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی، توصیه های خود را در ۹ حوزه برای اصلاحات کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا طبقه بندی کرده که عبارتند از:

۱. بهبود کارایی و اثربخشی مدیریت بخش عمومی

- هماهنگی در اقدامات یکپارچه سازی از طریق برنامه کلی اصلاحات به منظور توسعه تلاش جمعی دولت برای تقویت انسجام و مبارزه با فساد

معاونت بررسی های اقتصادی

- بهبود اجرای اصول مربوط به دولت باز^۱ و دسترسی عمومی به اطلاعات به منظور فراهم نمودن بنیان های بهتری برای نظارت عمومی دولت
- اصلاح مدیریت مالی عمومی برای حفظ اموال عمومی از سوء استفاده و حصول اطمینان از اثربخشی مؤسسات نظارتی در کنترل انحراف، کلاهبرداری و فساد
- ارتقاء آگاهی نسبت به ارتباط سیاست های دولت دیجیتال و ایجاد ظرفیت هایی برای اجرای آن ها
- استمرار تلاش برای ساده سازی اداری^۲
- مدرن سازی نهادهای مجری عدالت و بهبود عملکرد آنها با هدف ایجاد عدالت و ارائه خدمات قانونی شهروند محور
- ارتقاء سیستم تامین عمومی، به ویژه از لحاظ ظرفیت، شفافیت، مسئولیت، نظارت، مدیریت ریسک، تدارکات الکترونیکی و کارایی
- تقویت اجرای رقابت، طرح ریزی مناقصه و ایجاد ظرفیت برای مبارزه با تبانی های غیرقانونی در تامین عمومی

۲. بهبود طرح و مجموعه سیستم مالیاتی

- افزایش تدریجی درآمدهای مالیاتی برای تأمین مخارج عمومی و نیازهای سرمایه گذاری
- تنوع بخشی به منابع درآمدهای عمومی به ویژه در کشورهای صادرکننده نفت
- توسعه داده های آماری قابل مقایسه با آمارهای بین المللی به منظور اتخاذ تصمیمات آگاهانه تر در حوزه سیاست های مالیاتی (در صورت امکان از طریق پیوستن به پروژه آماری درآمدهای^۳ OECD این امر می تواند محقق شود (البته اگر هنوز عضو OECD نیستند)).
- افزایش خالص مالیات از طریق ترکیبی از اقدامات تشویقی و بازدارنده.
- ارتقای سیستم مالیاتی از طریق طراحی بهتر سیستم درآمد بر مالیات اشخاص یا ابزارهای مالیاتی جایگزین از جمله مالیات بر دارایی های غیرمنقول
- حذف تبعیض جنسیتی موجود در سیستم های مالیاتی
- حذف بسیاری از معافیت ها به ویژه در زمینه درآمد مالیاتی شرکت های بزرگ و مالیات بر ارزش افزوده و همچنین ارائه گزارشات سازمان یافته تر در زمینه هزینه های مالیاتی
- افزایش کارایی در ادراه مالیات و سرمایه گذاری در زمینه منابع انسانی و انفورماتیک

¹ Open Government

² Administrative simplification efforts

³ OECD Revenue Statistic Project

معاونت بررسی های اقتصادی

- تقویت حمایت از پایه‌های مالیات داخلی^۴ بر ضد اجتناب از مالیات بین‌المللی و فرار مالیاتی به وسیله پیوستن به چارچوب فراگیر BEPS^۵.
- افزایش شفافیت از طریق پیوستن به GFTEL^۶ (در صورت عدم عضویت) و پیمان چندجانبه برای کمک های اجرایی دوجانبه در مسایل مالیاتی

۳. توسعه بیشتر بخش خصوصی

- جایگزین نمودن سیاست‌های منسجم تر در قالب بسته های اصلاحات استراتژیک با توجه به حوزه های تعاملات حوزه های سیاست گذاری به جای سیاست های پراکنده
- معرفی برنامه اصلاحی نظام‌مند برای افزایش هماهنگی بنگاه‌های کوچک و متوسط و کارآفرینان
- استفاده گسترده از تجربه های بین المللی سودمند برای بهبود محیط قانونی کسب و کار نظیر ارزیابی اثر مقررات و مکانیسم مشاوره
- بهبود دسترسی SMEها به منابع مالی از طریق تقویت رقابت در بخش بانکی، تقویت چارچوب قانونی و نظارتی، بهبود سیستم های اطلاعاتی نظیر کاداستر^۷ و ارتقا دانش مالی
- حمایت از اجرا و پیاده‌سازی کدهای حاکمیت شرکتی^۸ که شامل شرکت‌هایی با مالکیت دولتی می‌شود.
- گسترش دسترسی جغرافیایی به خدمات حمایتی برای بنگاه های کوچک و متوسط و سهولت دسترسی به اطلاعات مربوط به این خدمات
- تسهیل دسترسی SMEها به خریدهای عمومی به عنوان نمونه از طریق تسهیل رویه های مناقصه و تقسیم مناقصه ها به اجزاء بیشتر

۴. گشایش بیشتر در تجارت و سرمایه گذاری بین المللی

- بهبود عملکرد سرمایه گذاری مستقیم خارجی از طریق تشویق سرمایه گذاری هدفمند و ارتباط با اقتصاد های میزبان

⁴ Domestic Tax Bases

^۵ فرسایش پایه و انتقال سود (Base Erosion and Profit Shifting) یک استراتژی فرار از مالیات است که توسط کشورهای چندملیتی استفاده می‌شود. این استراتژی شکاف‌ها و عدم تطابق‌ها در نظام مالیاتی را استخراج می‌کند تا به طور مصنوعی سود را از نقاط با مالیات‌های بالا به نقاط با مالیات کم یا بدون مالیات انتقال دهد.

⁶ Global Forum on Transparency and Exchange of Information

⁷ Cadastres

^۸ حاکمیت شرکتی (Corporate Governance) توزیع حقوق و مسئولیت های ذینفعان مختلف شرکت ها اعم از مدیران، کارکنان، سهامداران و سایر شخصیت های حقیقی و حقوقی که از فعالیت های شرکت تأثیر پذیرفته و بر آن اثر می گذارند، را مشخص می کند.

معاونت بررسی های اقتصادی

- تعمیق دسترسی به بازار از طریق موافقت نامه های تجاری و سرمایه گذاری
- کاهش موانع اداری و نظارتی در تجارت و سرمایه گذاری از طریق تسهیل تجارت و ارتقاء فعالیت ها در زنجیره های ارزش جهانی (GVC⁹)
- افزایش همترازی میان توافقنامه های سرمایه گذاری و تجارت بین المللی و چارچوب نظارتی و قانونی داخل برای تقویت یکپارچگی بین المللی و منطقه ای

۵. بهبود زیر ساخت های منطقه MENA

- ارتقا معیارهایی برای کاهش ریسک پروژه های زیرساختاری در منطقه MENA با هدف جذب بیشتر سرمایه گذار از سایر نقاط دنیا، به عنوان مثال استفاده گسترده تر از مشارکت دولتی - خصوصی (PPP¹⁰)
- نزدیک شدن به چارچوب OECD در حاکمیت زیرساختها جهت تقویت ظرفیت دولت ها برای تعیین نیازها، شناسایی اولویت ها و تراز کردن سرمایه گذاری بین بخش های مختلف
- ایجاد ظرفیت و تخصص در انتخاب پروژه و برنامه ریزی برای پایش پروژه های موفق
- تقویت چارچوب های یکپارچه مرتبط با زیر ساخت های سرمایه گذاری از جمله سیستم های تدارکات و کنترل تضاد منافع
- نزدیک شدن به اصول OECD برای حاکمیت عمومی مشارکت دولتی - خصوصی به منظور ارتقاء ظرفیت بخش دولتی در مشارکت با بخش خصوصی برای توسعه PPPها.

۶. حصول اطمینان از مدیریت کارا و پایدار آب و منابع انرژی

- ارتقا حاکمیت و مدیریت آب دریا به تبعیت از اصول OECD در حاکمیت آب¹¹
- علامت دهی مقابله با کمبود آب از طریق مکانیزم های قیمت گذاری به تبعیت از گزارش [GWP/OECD Task Force](#)
- در نظر گرفتن تامین امنیت و حفاظت از آب در سیاست های توسعه اقتصادی و شهری
- توسعه برنامه های مالی استراتژیک، شناسایی منابع درآمدها و هزینه های موردانتظار با هدف مطالعه و بررسی پیرامون امکان سنجی انتخاب های مختلف سیاستی و حذف گزینه های مغایر با اهداف توسعه پایدار
- بکار بستن اصول سیاست های سرمایه گذاری به تبعیت از راهنمای سیاست های OECD برای سرمایه گذاری در انرژی پاک که شامل عدم تبغیض، دسترسی شفاف به زمین و اجرای قرارداد میباشد.

9 Global Value Chains

10 Public-Private Partnership

11 Water Governance

معاونت بررسی های اقتصادی

- ایجاد مشوق های قابل پیش بینی برای سرمایه گذاری تجدید پذیر و اصلاح سوبسید های سوخت های فسیلی.

۷. حمایت از مشارکت اجتماعی زنان و جوانان

- افزایش آگاهی رهبران سیاسی و مقامات دولتی از نیاز به پیوند میان سیاست های دولتی و خدمات و نیاز های خاص زنان و جوانان به علاوه قشر آسیب پذیر جامعه.
- جمع آوری داده های به تفکیک جنسیتی برای آگاه کردن سیاست گذاری های حساس نسبت به جنسیت و ایجاد مکانیزمی برای نشان دادن روند توانمندسازی اقتصادی زنان.
- افزایش مشارکت و حضور زنان در تشکل های تصمیم گیری با تشویق به اهداف داوطلبانه، افشا کردن نیازمندی ها و ابتکار عمل بخش خصوصی که تنوع جنسیتی را در هیئت مدیره و مدیریت ارشد شرکت ها افزایش می دهند.
- تقویت کارآفرینی زنان و جوانان با تمرکز بر حوزه های خاص مانند دسترسی به خدمات توسعه کسب و کار، تامین مالی و شبکه کسب و کار.
- تدوین سیاست های یکپارچه ملی جوانان در همکاری با نماینده جوانان، تعیین اهداف شفاف، شاخص ها، چارچوب زمانی و تخصیص بودجه به جوانان در سیاست های عمومی.
- افزایش ارتباط و همبستگی سیاست های جوانان در میان وزا و بخش ها
- تقویت نقش تشکل های نماینده جوانان (مانند شواری جوانان).
- ارتقا شکل های جدید تعامل جوانان (مانند تکنولوژی های دیجیتالی) با هدف بکار گیری جوانان در سراسر چرخه سیاست.
- تمرکز برنامه اشتغال جوانان بر ایجاد شغل در بخش خصوصی و فراهم کردن شرایط مناسب برای هر اندازه-ای از کسب و کاری به هدف رشد و توسعه نیروی کار.
- ترویج قوانین نیروی کار منعطف تر و ایجاد سیستم حفاظت اجتماعی برای همه افراد صرف نظر از وضعیت اشتغال آنها.
- ارزیابی برنامه های بازار نیروی کار فعال موجود و جمع آوری اطلاعات بیشتر از وضعیت بازار کار جوانان.

۸. ارتقاء عملکرد سیستم آموزشی

- ایجاد مهارت های با اهمیت تر و قدرتمندتر در کل سیستم آموزشی با تمرکز خاص بر کاهش تعداد افراد با عملکرد ضعیف.
- ارزیابی و پیش بینی مهارت های لازم و مورد نیاز با حصول اطمینان از اینکه این اطلاعات به طور موثر در سیاست گذاری ها به کار گرفته می شود تا عدم تطابق ها و کمبودهای مهارتی را کاهش دهد.

معاونت بررسی های اقتصادی

- تقویت قوانین آموزش فنی و حرفه‌ای (VET^{۱۲}) به منظور به کارگیری بهتر مهارت جوانان و حصول اطمینان از گذار هموار از محیط آموزشی به محیط کار
- افزایش دسترسی کیفی به تحصیل و مراقبت^{۱۳} در اوایل دوران کودکی

۹. افزایش انعطاف پذیری از طریق مشارکت بخش خصوصی

- گسترش فرصت های اقتصادی با هدف منفعت‌رسانی به گرو های آسیب پذیر
- تقویت مشارکت و گفت‌وگوهای بخش دولتی و خصوصی در ارائه خدمات پایه‌ای و مشارکت در پروژه‌های بازسازی.
- توسعه اشتغال و برنامه های آموزشی جهت افزایش تعداد نیروی کار ماهر
- تطبیق قوانین نیروی کار با مجوز اشتغال پناهندگان در کشور و فرموله کردن و تعریف مشخص کسب و کارها بدون ایجاد انحرافات
- تقویت سیستم آماری ملی و مکانیزم جمع آوری داده‌ها برای ارتقا مشارکت بخش خصوصی
- شناسایی نقاط آسیب‌پذیری و ریسک‌های خاص پیش روی پناهندگان و سایر مهاجران، ضمن تسهیل دسترسی به حمایت‌های قانونی و اجتماعی

¹² Vocational education and training (VET)

¹³ education and care